

2 березня 2023 р. в ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» відбулася зустріч провідних економістів України з Послом Республіки Корея в Україні паном Кім Хьонг Те. Перед Україною стоїть дуже важливе завдання післявоєнного відновлення країни, модернізації її економіки. Учені-економісти мають запропонувати модель відродження держави з урахуванням найбільш успішних практик проходження такого шляху іншими країнами. Однією з таких країн є Республіка Корея, яка продемонструвала великий поступ з модернізацією всіх сфер життя після війни 1950—1953 рр. Її досвід може бути використаний Україною на шляху її відродження. З огляду на це, лекція пана Кім Хьонг Те, присвячена історії успішного досвіду відновлення Республіки Корея, становить беззаперечний інтерес для української наукової спільноти. Публікуємо текст виступу з невеликими скороченнями.

ДОСВІД РОЗВИТКУ РЕСПУБЛІКИ КОРЕЯ І ЙОГО КОРИСТЬ ДЛЯ УКРАЇНИ

Лекція Посла Республіки Корея в Україні пана Кім Хьонг Те в ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» 2 березня 2023 р.

Для мене велика честь виступати в НАН України перед найвидатнішими вченими країни і розповісти про досвід розвитку Республіки Корея. Свою лекцію я хотів би розпочати з розповіді про досвід розвитку економіки і демократії в Кореї, про поточну ситуацію в країні, а також про те, як саме цей досвід може стати в нагоді Україні.

Корейський уряд і корейський народ висловлюють солідарність і підтримку Україні. Ми добре усвідомлюємо, що український уряд і народ сьогодні ведуть війну з єдиним бажанням — зберегти свободу і захистити свою країну. Ми віддаємо шану мужності й жертвності українців, що протистоять лихоліттям війни. Цей період має історичне значення для долі України, бо саме сьогодні, через страждання і боротьбу, вирішується

Ц и т у в а н н я: Досвід розвитку Республіки Корея і його користь для України. Лекція Посла Республіки Корея в Україні пана Кім Хьонг Те в ДУ «Економіка та прогнозування НАН України» 2 березня 2023 р. *Економіка України*. 2023. № 3. С. 91—99.

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2023. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

майбутнє українського народу і держави. Корейський уряд засуджує російське вторгнення і разом з міжнародною спільнотою приєднується до антиросійських санкцій. Минулого року Корея передала Україні гуманітарної допомоги на суму 100 млн дол. і цього року також планує надати допомогу в розмірі 130 млн дол. Наразі Корея веде двосторонні переговори, щоб узяти активну участь у післявоєнній відбудові України. Народ Кореї висловлює свою підтримку Україні, а корейські підприємства надають матеріальну допомогу. Таким чином, я хотів би ще раз наголосити, що корейський уряд і корейський народ разом з Україною.

Оскільки сьогоднішня лекція охоплює розвиток Республіки Корея після Корейської війни, відомий, як «диво на річці Хан», я хотів би зробити короткий екскурс в історію Кореї.

Корея — це країна в Північно-Східній Азії, з 5000-річною історією й багатою культурою. На початку нашої ери на території Корейського півострова сформувалися Три Царства, які проіснували понад 600 років. Одне з них, Сілла, пізніше завоювало й об'єднало інші царства, проіснувавши в такому складі близько 1000 років. Сілла змінила Корьо, а згодом Чосон, миролюбні цивілізовані держави, чия історія налічує близько 500 років.

Однак у корейській історії є й інша сторінка — «Історія крові та сліз». Через стратегічно важливе геополітичне положення за свою історію Корея пережила багато вторгнень з боку іноземних держав і страждала від численних воєн, таких як Маньчжуро-корейська війна, Імджинська та ін., а також перебувала під колоніальним пануванням. Отже, пройшла через багато випробувань, коли доля самої країни висіла на волосині, й навіть тимчасово втрачала власні державність і суверенітет. Але, незважаючи на це, корейський народ завжди проявляв стійкість духу, долав усі перешкоди і підіймався з новою силою, відкриваючи таким чином нову сторінку своєї історії.

ПЕРІОД РОЗВИТКУ КОРЕЙСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Детально описати період у 70 років після завершення Корейської війни доволі складно. Тому зупинюсь на таких трьох ключових компонентах — закладання основ виробничої промисловості, розвиток інформаційних технологій і розквіт культурної галузі. Спочатку корейська промисловість створила матеріальну базу для виробництва, оновила її за допомогою новітніх інформаційних технологій і, спираючись на міцний матеріальний фундамент, розвивала і просувала свою культуру, завойовуючи серця людей у всьому світі (феномен, відомий як корейська хвиля «Халлю»). Як результат, поступово країна перетворилася на процвітаючу державу.

Закладання основ виробничої промисловості й створення експорторієнтованої промислової системи. Для Кореї ХХ століття було періодом контрастів. Корею 1953 року, яка спочатку пережила 36-річне

колоніальне панування Японії, а потім ще три роки Корейської війни, можна описати лише двома словами — цілковита руїна. Командуючий військами коаліції у Корейській війні генерал Макартур назвав Корею того часу «країною, у якої немає майбутнього», яка навіть через 100 років не зможе оговтатися. На момент приєднання Республіки Корея до МВФ і Світового банку, її ВВП на душу населення становив 65 дол. — на той час це був найнижчий показник у світі. USAID, яка тоді допомагала в післявоєнному відновленні Кореї, називала корейську економіку «решетом» і надавала лише продовольчу допомогу.

Основи розвитку корейської економіки почали закладатися в 1960-х роках. Адміністрація Пак Чон Хі, яка прийшла до влади в умовах надзвичайних політичних, соціальних і економічних потрясінь, ухвалила загальну стратегію, яка полягала в інтенсивному розвитку важкої хімічної промисловості заради експортоорієнтованого економічного зростання. На той час у країні був цілковито відсутній накопичений капітал, експортувалося дешеве взуття, пластик, цемент і навіть жіноче волосся, але це не давало країні жодної надії на успішний розвиток.

У світі не було такої держави, яка б хотіла надати кредит безнадійній Кореї. Президент Пак Чон Хі змушений був їздити за кордон і просити про позики в багатьох країнах. Левова частка іноземного капіталу (наприклад, німецька позика, заставою якої була заробітна плата численних корейських шахтарів і медсестер, які виїхали до Німеччини, і 300 млн дол., отриманих від Японії після підписання корейсько-японської угоди про нормалізацію дипломатичних відносин) здебільшого була інвестована в будівництво сталеливарного заводу в місті Похан, шосе Кьонбу і зведення комплексів важкої хімічної промисловості.

Озираючись назад, можна зробити висновок, що для Кореї це був єдиний шлях, але тоді проти такої урядової політики виступало досить багато людей, які вважали її безрозсудною і нереалістичною й прогнозували невідворотний провал. Корея була однією з найбідніших країн світу, а більшість населення голодувала, тому було б дивно, якби всі поставилися з розумінням і підтримували створення величезної сталеливарної компанії, будівництво нового шосе і розвиток навіть не легкої, а важкої хімічної промисловості. Але, незважаючи на спротив, усі проекти було реалізовано.

Разом з експортоорієнтованою промисловою політикою під керівництвом уряду, злагодженою і наполегливою роботою бюрократичного апарату, розширенням напрямів і збільшенням обсягів експорту такими великими компаніями, як Hyundai, Samsung і LG, тогочасна внутрішня політика, втілена в «Русі за нове село», сприяла загальному піднесенню в корейському суспільстві, формуванню духу колективізму і працьовитості, упевненості у власних силах і звички не покладатися на інших, а робити все можливе власноруч. Завдяки цьому через 20 років, у другій половині 1980-х, з'явився вираз «диво на річці Хан». Саме ак-

цент на майже всіх виробничих галузях, починаючи з електротехніки і електроніки, виробництва напівпровідників, суднобудування, сталеваріння, будівництва, автопромисловості й закінчуючи косметикою, став рушійною силою корейського експорту й розвитку економіки під час пандемії COVID-19.

Розвиток сфери інформаційних технологій. Інновації і економічний стрибок є можливими лише за умови, коли всі сфери промисловості пов'язані між собою системою комунікацій. І уряд, і бізнес змогли простежити цю тенденцію, швидко адаптуватись і, доклавши відповідних зусиль, перетворити Корею на передову ІТ-державу.

Початок 1980-х років став закінченням епохи, коли уряд визначав економічну і промислову політику держави. Натомість компанії перейняли на себе лідерство у визначенні напрямку власного розвитку, а уряд відіграв роль органу, що лише закладає фундамент для перспективних галузей виробництва. Саме в той період корейський уряд почав формувати основу системи високошвидкісного зв'язку, а у 1990-х роках завершив створення національної комп'ютерної мережі. Тоді ж компанія Samsung успішно завершила розробку динамічної оперативної пам'яті об'ємом 1Мб, що допомогло їй здобути й закріпити за собою статус світового лідера з виробництва напівпровідників. Завдяки розвинутій інфраструктурі й досконалій системі комунікацій, побудованій у кожному куточку Кореї, країна свого часу слугувала майданчиком для тестування нових моделей телефонів всесвітньо відомих компаній мобільного зв'язку.

Розвиток індустрії культури. Міцна промислова база і новітні інформаційні технології, що вивели Корею на новий рівень, стали основою того, чим країна особливо пишається, — конкурентної індустрії культури.

Корейська хвиля виникла на початку 2000-х років, приблизно у той час, коли був популярний серіал «Перлина палацу», але навіть тоді її сприймали лише як тимчасове явище. Проте провідні розважальні компанії Кореї розглядали популярну культуру як сферу технологій, де також необхідні інновації, і, відповідно до концепції «культурних технологій», невпинно вдосконалювали і створювали конкурентоспроможні культурні продукти, просували їх за кордоном за допомогою маркетингу і брендингу.

Корейська поп-музика, або К-поп (сьогодні найбільш відома гуртами BTS і Blackpink), корейські фільми, або К-movie (добре знаний у світі фільм «Паразити»), корейські серіали, або К-drama (серіал «Гра в кальмара», який посідав перше місце за популярністю у 86 країнах світу на сервісі Netflix) — усі вони є частиною корейської індустрії культури, справжньої експортної галузі, прибутки від якої у 2019 р. сягнули 126 трлн корейських вон (близько 97 млрд дол.), майже наздогнавши рівень доходів від виробництва напівпровідників у розмірі 129 трлн корейських вон (99 млрд дол.).

Звичайно, сфера контенту — це приватний сектор, де мають демонструватися творчі здібності індивідів. Проте маю зауважити, що корей-

ський уряд все ж таки відіграв певну роль у її успішному розвитку. Так, бюджет підтримки індустрії контенту лише у 2020 р. склав 965 млрд корейських вон (743 млн дол.). Крім того, уряд надавав податкові пільги, підтримку у фінансуванні й підготовці кадрів, що посприяло розкриттю потенціалу цієї галузі. Наприклад, якісний переклад має важливе значення для досягнення успіху контенту з неангломовних країн на іноземному ринку. Так, саме переклад відіграв значну роль у міжнародному визнанні корейського фільму «Паразити». Уряд вважає підготовку кваліфікованих перекладачів важливою, а тому бере на себе зобов'язання із створення довгострокової системи розвитку кадрів, що є досить складним у приватному секторі. Крім того, у рамках стратегії підтримки індустрії культури уряд сприяє розкриттю й розвитку талантів, наприклад, надає можливості професійно вивчати процес виробництва фільмів.

Побудова зразкової демократичної держави. Варто відзначити, що паралельно з блискучим економічним розвитком Корея побудувала також зразкову демократичну країну. Коли йдеться про країни, що розвиваються, часто зауважують, що одночасно розвивати економіку і демократію — тобто, як-то кажуть, «спіймати одразу двох зайців» — неможливо, але Корея є прикладом країни, якій це вдалося. Під «дивом на річці Хан» зазвичай розуміють економічний розвиток Кореї, але я думаю, що цей вислів слід вживати, згадуючи й про те, як Корея, здолавши всі випробування і труднощі на своєму шляху, змогла побудувати зразкову демократію.

КОРЕЙСЬКА ЕКОНОМІКА СЬОГОДНІ

Хоча сьогодні корейська економіка входить до десятки найбільших економік світу на чолі з такими глобальними конгломератами, як Samsung, Hyundai та LG, корейський уряд і компанії продовжують боротися за виживання в епоху Четвертої промислової революції і стикаються з нескінченними викликами.

Як перспективні стратегічні галузі, що визначатимуть і розвиватимуть корейську економіку протягом наступних 20 років, уряд обрав такі: системні напівпровідники, автомобілі майбутнього, біоздоров'я (biohealth), енергетика, пристрої відображення, оборонна сфера і розважальний контент. Для їх підтримки він активно фінансує науково-дослідні центри та інвестує в науково-технологічний розвиток. У цьому напрямі компанії рухаються надзвичайно швидко і готуються до Четвертої індустріальної ери, розвиваючись у таких галузях, як штучний інтелект, великі дані (big data), акумулятори і цифровий банкінг, електромобілі, водневі авто, робототехніка, відновлювана енергія й біотехнології.

Зусилля корейського уряду і корейських компаній, яких вони докладають, щоб вижити в умовах міжнародної конкуренції, також високо оцінюються на міжнародному рівні. Наприклад, спадковий принц Сау-

дівської Аравії Мухаммед ібн Салман оцінив корейські компанії і висловив готовність співпрацювати під час свого візиту до Кореї у листопаді минулого року. Зокрема, він зазначив, що хотів би посилити співпрацю з корейськими компаніями в таких сферах, як оборона, інфраструктура і будівництво. Крім того, він запросив кілька корейських компаній узяти участь у проєкті Neom City в Саудівській Аравії. Neom City — це проєкт розумного міста, ключовим у стратегічному плані «Бачення Саудівської Аравії 2030» вартістю у 500 млрд дол. Під час візиту до Кореї спадкоємний принц ібн Салман підписав 26 інвестиційних угод у межах Меморандуму взаєморозуміння (Memorandum of Understanding — MOU) загальною вартістю 30 млрд дол.

КОРИСТЬ КОРЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ДЛЯ УКРАЇНИ

Розмірковуючи над майбутнім України з моменту вступу на посаду Посла Республіки Корея в Україні, я усвідомив як сильні сторони України, так і необхідність глибинних реформ її багатьох сфер життя.

Сильні сторони України. 1) Історично загартований сильний національний характер. Серед сильних сторін України в першу чергу хочу відзначити історично загартований сильний національний характер. «Історію крові та сліз», через яку свого часу пройшла Корея, можна віднести й до України. Великий український поет Тарас Шевченко своїм важким життям, сповненим суворих випробувань, і своєю поезією закликає українців непохитно стояти й бути сильними духом, аби досягти прекрасного майбутнього. До того ж історія України демонструє, що велич козацького духу, яким так пишаються українці, полягає в їх відданості свободі, і, на мою думку, вона влучно втілена в словах «За вільно обраного лідера життям ризикуватиму, а нав'язаному ззовні чинитиму опір до кінця». **2) Сила національної єдності, яку зміцнила війна.** За рік війни, який я прожив в Україні, мені вдалося краще відчутти волю українського народу до свободи, його рішучість і єдність у захисті вітчизни, а також зрілість громадянського суспільства. Ще на самому початку війни, у лютому і березні минулого року, я був глибоко зворушений тим, як злагоджено діють і зберігають порядок українці на ринках, заправках, на кордоні. З початку жовтня минулого року масштабних ракетних ударів зазнали об'єкти енергетичної інфраструктури країни. Але навіть у такій ситуації, за відсутності світла, водопостачання й опалення, українці не демонстрували жодних ознак паніки, смутку, не було зростання злочинності чи панічних закупівель. Це і є та сама «сила», що визначає майбутнє українського народу. Протягом останнього року я часто говорив про це в інтерв'ю для корейських ЗМІ, і багато корейців були зворушені та висловлюють підтримку українському народові. Під час тимчасової евакуації до Чернівців у березні та квітні 2022 р. я відчув особливу єдність сходу і заходу України. Так, під час візитів до декількох притул-

ків для біженців мене вразила кілька речей. Я бачив людей із західних регіонів, які тепло приймали жителів південно-східних областей, що втратили своїх рідних і стали біженцями у власній країні, вони надавали їм підтримку, наприклад, селили у своїх домівках. Також я спостерігав, як незліченна кількість волонтерів допомагала в розподільчих центрах, щоб доставити їжу і предмети першої необхідності в південно-східні регіони. На мою думку, це і є приклади сили національної єдності.

Отже, сильні сторони України, а саме «історично загартований сильний національний характер» і «викувані війною національна єдність й сила», насправді можна описати трьома словами — дух і воля.

Говорячи про дух і волю, я хочу наголосити, що весь секрет успіху економічного і демократичного розвитку Кореї полягає насамперед у людях. Люди діють відповідно до своїх духу і волі, як і нація чи країна визначають своє майбутнє за єдиним духом і волею.

Великий потенціал України. Україна володіє всіма основними компонентами для створення могутньої держави — населенням, територією і ресурсами. Україна — це аграрна держава з найродючішим у світі чорноземом, багатими природними ресурсами, запаси корисних копалин якої складають 5 % від світових; передовими промисловими технологіями, які запроваджуються в таких провідних галузях, як сталеваріння, авіа- й суднобудування, космічна сфера і атомна енергетика. Той факт, що Україна посіла 14-те місце за оцінкою сумарної могутності держави в рейтингу, опублікованому минулого року в US News & World Report, дає чітке розуміння того, що, незважаючи на складну ситуацію, у якій ви перебуваєте нині, вона зможе подолати всі труднощі й здійснити стрибок у розвитку.

Додатково зазначу, що в рейтингу сумарної могутності держави від US News & World Report перше місце посідають США, потім ідуть Китай, Росія, Німеччина і Велика Британія, Корея — на шостому місці, Франція — на сьомому, далі — Японія, ОАЕ, Ізраїль, Саудівська Аравія, Канада та Індія, на 14-му місці Україна, а за нею Італія (15-те), Австралія (16-те), Туреччина (17-те), Іран (18-те), Іспанія (19-те), Швейцарія (20-те), Бразилія (21-ше).

З точки зору перспектив для Кореї, Україна — це, по-перше, ринок, що розвивається, по-друге, майданчик для виходу на ринки СНД, Східної Європи і ЄС, по-третє, країна — постачальник передових технологій фундаментальної науки для розвитку майбутніх стратегічних галузей, по-четверте, партнер, що прискорює наближення Кореї до здобуття статусу центру аерокосмічних технологій, по-п'яте, впливовий постачальник продовольства, з яким безпосередньо пов'язана продовольча безпека Кореї, і, по-шосте, місце «припливу» високої культури. Отже, Україна є надзвичайно цінним партнером у багатьох сферах.

Галузі України, що потребують реформ. На мій погляд, реформи, що проводить український уряд в економіці, суспільстві та інших сфе-

рах, спрямовано на зміни, необхідні заради подальшого стрімкого розвитку України. Я вважаю, що Україна, беручи до уваги досвід Кореї, про який я розповідав, має зосередитися на таких чотирьох пунктах: 1) формування широкого бачення національного розвитку та його сталого втілення, 2) розвиток професійного, ефективного і креативного бюрократичного апарату, 3) створення сприятливого середовища для бізнесу, 4) підготовка кваліфікованих кадрів.

Широке бачення національного розвитку та його сталого втілення. На мою думку, як тенденції світової економіки, так і економіка країни, що розвивається в глобальній мережі, — це наче живі організми. Тому минулий досвід економічного розвитку Кореї може стати в нагоді й дати важливі уроки Україні в подальшому економічному й соціальному розвитку. Спираючись на власні сильні сторони, Україні необхідно створити грандіозне бачення свого національного розвитку, що йтиме в ногу з епохою Четвертої промислової революції XXI ст., й неухильно втілювати його в життя.

Розвиток професійного, ефективного і креативного бюрократичного апарату. Для економічного стрибка має бути сформовано відповідний менеджмент країни і побудовано здорове бюрократичне суспільство як його підструктура.

Створення сприятливого для бізнесу середовища. У національному плані реконструкції, проголошеному українським урядом у липні минулого року, поставлено мету створити сприятливий бізнес-клімат, при цьому за орієнтир взято Республіку Корея. У рейтингу легкості ведення бізнесу за 2020 р. Україна посідає 64-те місце, а Південна Корея — п'яте. Відкриття корейських компаній в Україні повністю залежить від їх оцінки місцевого ринку і бізнес-середовища. Вважаю, що ці вимоги можна описати одним словом — прозорість. Створення сприятливого бізнес-клімату з прозорим правовим регулюванням, боротьбою з корупцією і забезпеченням безпеки ведення бізнесу є коротким шляхом до розширення інвестицій в Україну як вітчизняних, так й іноземних компаній.

Підготовка кадрів. Цей пункт, упевнений, не потребує пояснень. Можна сказати, що економічне зростання Кореї відбувається виключно завдяки розвитку кадрів, а це — найважливіша інвестиція як сьогодні, так і в майбутньому. Підтримка корейським урядом освітньої сфери сягає 15%, що становить близько 1/5 державного бюджету, і взагалі корейський народ має велику жагу до знань і любов до освіти. Сьогодні корейці живуть буквально за принципом важливості професійної освіти і безперервного навчання. Я вважаю, що Україні також варто зосередитися на підготовці кадрів, необхідних для національного розвитку.

ВИСНОВКИ

Сьогодні я коротко розповів про шлях економічного і демократичного розвитку Республіки Корея, про сильні сторони і перспективні галузі, які потребують реформ. Насамкінець хотів би наголосити, що Корея підтримуватиме Україну в її розвитку й охоче ділитиметься своїм досвідом і уроками. У Кореї добре усвідомлюють той факт, що вона змогла зайняти те місце, де перебуває сьогодні, завдяки власним зусиллям і допомозі міжнародної спільноти. Корея виконує свою міжнародну роль і несе відповідальність, і Україна є для нас важливим партнером. Ми сподіваємося, що загальні цінності й норми міжнародного співтовариства будуть якнайшвидше відновлено, а в Україні запанує мир і процвітання. Слава Україні!

DEVELOPMENT EXPERIENCE OF THE REPUBLIC OF KOREA AND ITS BENEFIT FOR UKRAINE

Lecture by the Ambassador of the Republic of Korea to Ukraine Mr. Kim Hyung-tae at the Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine, March 2, 2023

On March 2, 2023, a meeting of leading economists of Ukraine with the Ambassador of the Republic of Korea to Ukraine Mr. Kim Hyung-tae was held at the Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine. Mr. Ambassador expressed full support of the Korean government and the Korean people for Ukraine in its war against the Russian Federation.

In the lecture, he focused on the history of the Republic of Korea with an emphasis on its development path over the past 70 years after the end of the Korean War of 1950—1953. Mr. Ambassador singled out three main tasks, namely the creation of material base for production; its renewal with the aid of latest information technologies; development and promotion, based on a strong material foundation, of its culture (a phenomenon known as the Korean Wave or Hallyu), the implementation of which led to the transformation of Korea into a prosperous democratic nation.

Mr. Ambassador emphasized the strengths of Ukraine. These are historically hardened strong national character and a power of national unity, which was strengthened by the war. An unquestionable advantage of Ukraine is also its great potential. For its fullest realization, it is necessary to focus, taking into account the experience of Korea, on the following four points: 1) the formation of a broad vision of national development and its consistent implementation; 2) the development of professional, efficient and creative bureaucratic apparatus; 3) the creation of favorable environment for business; 4) training of qualified personnel.

The Ambassador of the Republic of Korea to Ukraine Mr. Kim Hyung-tae assured that Korea will support Ukraine in its development and willingly share its experience and lessons.